1.10.2018

Eduskunnan lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Yleistä

Helsingin sosiaali- ja terveystoimiala on antanut 1.12.2017 päivätyn lausunnon oikeusministeriölle lapsenhuoltolain uudistamista koskevasta työryhmämietinnöstä. Esitystä lapsenhuoltolain uudistamisesta on muokattu mietinnöstä annettujen lausuntopalautteiden perusteella. Myös 20.4.2018 vahvistettu äitiyslaki ja siitä johtuvat seurannaismuutokset on otettu huomioon.

Sosiaali- ja terveystoimialaan vaikuttava keskeinen lapsenhuoltolain muutos on sopimusmahdollisuuksien laajeneminen. Lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskeva prosessi siis kevenee, mikä on asiakkaiden kannalta myönteinen muutos. Sopimusmahdollisuuksien laajaneminen muuttaa ja monipuolistaa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevia sopimuksia vahvistavien työntekijöiden tehtävänkuvaa. Ennen lain voimaantuloa tulee valtakunnallisesti huolehtia työntekijöiden kouluttamisesta ja perehdyttämisestä tuleviin muutoksiin. On myös olennaista varmistaa sopimuksia varten laadittavien lomakkeiden laatu ja selkeys. Myös uusien sopimustyyppien tilastointi tulee suunnitella ja ohjeistaa. Edellä todetut seikat huomioiden kunnilla ei ole tosiasiallisia mahdollisuuksia varautua lain voimaantulon edellyttämään koulutukseen, tietojärjestelmien muutoksiin ja tiedottamiseen 1.4.2019 mennessä. Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala katsoo, että laki voi tulla aikaisintaan voimaan 1.1.2020.

Selvitystyöntekijän pätevyydestä tulisi olla säännökset esimerkiksi lapsenhuoltolaissa tai myöhemmin annettavassa oikeusministeriön asetuksessa. Lastensuojeluasetuksen 3 §:ssä (1010/1983) oli säännökset selvityksen valmistelusta. Asetus on sittemmin kumottu eikä mm. selvitystyöntekijän pätevyydestä ole voimassa olevia säännöksiä. Selvitystyöntekijän tulisi olla koulutukseltaan sosiaalityöntekijä.

Sopimus lapsen tapaamisoikeudesta 7 a §

Pykälän mukaan vain vanhemmat voivat sopia siitä, että lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu. Tapauksia, joissa lapsi asuu oheishuoltajan luona ja toisen vanhemman tapaamisoikeudesta tulisi saada aikaan tapaamissopimus, on lisääntyvässä määrin. Tähän vaikuttaa mm. se, että Kela maksaa tapaamiskustannuksia (matkakustannuksia ja ruokarahaa) perustoimeentulotukea saavalle vanhemmalle, mikäli tapaamisista on voimassa

Postiosoite PL 6000 00099 HELSINGIN KAUPUNKI sosiaalijaterveys@hel.fi
Käyntiosoite Toinen Linja 4 A 00530 Helsinki www.hel.fi/sote
Puhelin +358 9 310 5015
Faksi +358 9 310 42504

oleva sopimus tai oikeuden päätös. Se, että tapaamissopimuksen sopijaosapuolia ovat vanhemmat ja sopimukseen pitäisi saada myös toisen vanhemman hyväksyntä, vaikeuttaa tapaamissopimuksen tekemistä.

Lapsenhuoltolain 7 a §:ää tulisi muuttaa seuraavasti: Vanhemmat tai toinen vanhempi ja huoltaja, jonka luona lapsi asuu, voivat sopia, että lapsella on oikeus pitää yhteyttä ja tavata vanhempaansa, jonka luona lapsi ei asu. Tapaamisoikeus voidaan vahvistaa tapaavan vanhemman ja oheishuoltajan välisellä sopimuksella, mikäli se ei vaikuta lapsen ja toisen vanhemman tapaamisoikeuteen. Tällöin toiselle vanhemmalle tulee ennen sopimuksen vahvistamista varata tilaisuus tulla kuulluksi hallintolain 34 §:n mukaisesti tapaamisoikeudesta.

Lapsen mielipiteen selvittäminen 11 §

Säännöksen 2 momentin mukaan lapsen mielipide on selvitettävä muun muassa siten, että tästä ei aiheudu haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa välisille suhteille. Tähän olisi syytä lisätä, samoin kuin lastensuojelulain 20 §:n asiallisesti saman sisältöisessä 1 momentissa, maininta, että tästä ei aiheudu tarpeettomasti haittaa lapsen ja hänen vanhempiensa tai muiden läheisten ihmisten välisille suhteille. Jos lapsi kykenee ja haluaa kertoa mielipiteensä, sen selvittämistä ei saisi estää mahdollisesti aiheutuva haitta lapsen ja hänen vanhempiensa ja muiden läheisten henkilöiden suhteille. Tämä on tärkeää erityisesti silloin, kun on kysymys keskeisesti huoltoa tai tapaamisoikeutta koskevaan ratkaisuun vaikuttavista seikoista. Lapselle läheisten ihmisten merkitys kasvaa huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa sopimuksissa ja päätöksissä ja myös lapsen ja heidän välinen suhde tulisi huomioida lapsen mielipidettä selvitettäessä.

Vireillepano ja puhevalta 14 §

Voimassa olevan lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun asetuksen 11 §:n 1 momentti velvoittaa sosiaalilautakuntaa tekemään tarvittaessa tuomioistuimelle hakemuksen huoltajan määräämisestä lapselle, kun se on saanut tiedon siitä, että lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa. Mikäli lapsi jäisi huoltajan kuoleman tai ehdotuksen 6 a §:n johdosta isyyden kumoamisen ja huoltajuuden päättymisen vuoksi ilman huoltajaa, tulisi toimielimelle säätää velvollisuus huolehtia viran puolesta tarvittaessa huoltajuuden hakemisesta tuomioistuimesta. Lapsenhuoltolain 14 §:ää tulisi lisäksi muuttaa siten, että mikäli lapsi jää ilman vanhempaa ja myös huoltajaa isyyden kumoamisen ja huoltajuuden päättymisen vuoksi, voisi hakemuksen lapsen huollosta tehdä myös lapsen sukulainen tai muu lapselle läheinen henkilö.

Juha Jolkkonen
toimialajohtaja

Maarit Sulavuori
perhe- ja sosiaalipalvelujen johtaja

Postiosoite PL 6000 00099 HELSINGIN KAUPUNKI sosiaalijaterveys@hel.fi
Käyntiosoite Toinen Linja 4 A 00530 Helsinki www.hel.fi/sote
Puhelin +358 9 310 5015
Faksi +358 9 310 42504